

**ПОЧЕСНИЙ ЧЛЕН НТШ В УКРАЇНІ ЗБІГНЄВ БЖЕЗІНСЬКИЙ
(1928–2017)**

Фото: © Tobias Kleinschmidt, 2014.

26 травня 2017 р. на 90 році життя помер видатний американський політолог, соціолог і державний діяч Збігнєв Казімеж Бжезінський – один з авторів глобальної стратегії антикомунізму, теорії конвергенції, теорії технотронної ери та концепції світового лідерства США нового типу. Покійному належать прагматичні вислови про те, що «незалежність України є подією великого міжнародного значення», а «незалежна Україна по-новому визначає кордони Європи» [2, с. 1].

Майбутній Радник з національної безпеки Президента США Дж. Картера, а також радник Центру стратегічних і міжнародних студій народився 28 березня 1928 р. у Варшаві в родині польського громадського і політичного діяча, дипломата, польського консула у Харкові (1936-1937) Тадеуша Бжезінського, уродженця Золочева на Львівщині.

Певний час З. Бжезінський мешкав у Франції та Німеччині, а після призначення батька в 1938 р., переїхав до Канади. Тут Покійний закінчив Університет Мак-Гілла (здобувши ступені бакалавра і магістра – відповідно в 1949 і 1950 рр.), а у США – Гарвардський університет (здобувши ступінь доктора філософії у 1953 р.), в якому розпочав академічну працю 1961 р., очоливши Інститут проблем комунізму. Тоді ж він приєднався до колективу Ради міжнародних відносин, став постійним автором впливового часопису «Foreign Affairs» [1, с. 37].

Упродовж 1966–1968 рр. З. Бжезінський був членом Ради політичного планування Держдепартаменту США, у 1973-1976 рр. брав участь у заснуванні Тристоронньої комісії і став її директором. Її метою було зміцнення стосунків між США, Західною Європою і Японією. Оскільки членом Тристоронньої комісії був майбутній президент США Дж. Картер, коли той проголосив висування своєї кандидатури на президентський пост, Покійний, який критикував зовнішню політику Ніксона – Кіссінджера, став його головним радником з питань зовнішньої політики.

Після перемоги 1976 р. Дж. Картер призначив З. Бжезінського державним радником з безпеки. У 1977-1981 рр. Покійний був очільником Ради національної безпеки, за каденції якої дійшло до сподіваного арабсько-ізраїльського примирення (договір у Кемп-Девіді) і зміцнення союзу з Китаєм, зверненого проти СРСР [1, с. 37]. У 1981 р. його відзначили президентською Медаллю Свободи «за його роль у нормалізації відносин США з Китаєм та за його внесок у справу захисту прав людини та державну політику безпеки США». Головними політичними подіями під час його служби в Держдепартаменті були також підписання договору з СРСР про обмеження стратегічних озброєнь, початок демократичних рухів у Східній Європі, акцентування на цінностях і правах людини у зовнішній політиці США тощо.

У 1985 р. при адміністрації Президента США Р. Рейгана З. Бжезінський працював членом Комісії з хімічних озброєнь, у 1987-1988 рр. – в Комітеті комплексної довгострокової стратегії Міністерства оборони США, був членом Ради національної безпеки, у 1987-1989 рр. працював у Президентській Раді зовнішньої розвідки. У розпал советської «перебудови» Покійний зробив проникливий прогноз про «велике банкрутство» СРСР [1, с. 37].

В останні роки – один з керівників Центру стратегічних і міжнародних досліджень, професор кількох університетів, член ради директорів Національного фонду підтримки демократії, член організації «Freedom House», член Американської академії гуманітарних і природничих наук та ін.

Оскільки після розвалу СРСР З. Бжезінський став активним другом і лобістом інтересів як своєї рідної Польщі, так і України, роль якої розвитку об'єднаної Європи вважав ключовою, у незалежній Україні з'явилося друком кілька праць Покійного: «Велика Шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи» (Івано-Франківськ; Львів, 2000), «Україна у геостратегічному контексті» та «Вибір: світове панування чи світове лідерство» (обидві – Київ, 2006), «Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади» (Львів, 2012).

У 2005 році за видатні заслуги в науці і особливий вклад у досягнення цілей, що стоять перед нашим Товариством, активну підтримку України на міжнародній арені, З. Бжезінського обрали Почесним членом НТШ в Україні.

З. Бжезінський – Почесний громадян Львова (з 1998 р.) та почесний доктор Національного університету «Києво-Могилянська академія» (з 2006 р.).

Під час надання йому цієї гідності 14 травня 2006 р. у Києво-Могилянській академії, З. Бжезінський стверджував, що самі українці мають самостійно подолати в собі наслідки двох негативних чинників свого минулого – тривалого іноземного панування і згубного комуністичного режиму [2, с. 71]. До того ж, Покійний закликав українців «дедалі більше вважати себе частиною Центральної Європи, з якою в них багато спільного» і «захищати свободу преси і підпорядковувати політичне життя верховенству права, які є фундаментальними елементами демократичного суспільства» [2, с. 72, 73].

В своїй останній книжці «Стратегічне бачення» (2012) учений ще задовго до ескалації російсько-українського конфлікту, анексії Криму Російською Федерацією та розв'язання нею війни на Сході України, пророче зауважував, що Росія, осміліла через роз'єднаність Європи спробує поглинути Україну [3, с. 148]; відокремлена від Заходу та політично підпорядкована Росії Україна «підштовхне її зробити нерозсудливий вибір на користь імперського минулого» [3, с. 122]; «Росія намагатиметься таємно проникнути до українських спецслужб і військового командування, щоб Україна не змогла захистити свого суверенітету, якщо виникне така потреба» [3, с. 80]. Як бачимо, задовго до початку російсько-української війни американський політолог попереджав про небезпеку такого конфлікту. Одночасно ми пам'ятаємо, що З. Бжезінський підтримав Революцію Гідності, яку вважав за прояв «загальносвітового процесу політичного пробудження націй» [1, с. 38].

Відтак, як тут не згадати думки Покійного про місце і роль України в архітектурі світової безпекової системи, оприлюднені ним два десятиліття тому в своєму знаменитому бестселері «Велика Шахівниця» (1997). У ньому він стверджував, що справжня незалежність Києва від Москви позбавляє Росію шансів реанімувати радянську імперію [1, с. 38]. Зауважмо, що перше українське видання «Великої Шахівниці» оприлюднило у 2000 р. івано-франківське видавництво «Лілея-НВ» спільно з львівськими інтелектуалами, членами НТШ.

За видатні заслуги перед нашою державою З. Бжезінський був нагороджений державними нагородами України. Зокрема у 1997 р. його нагородили орденом «За заслуги» I ступеня – за значний особистий внесок у зміцнення українсько-американського співробітництва, а 2008 р. – орденом князя Ярослава Мудрого III ступеня – за визначну громадську діяльність та розвиток зв'язків між Україною та США.

Зі смертю З. Бжезінського Україна втратила свого ще одного впливового речника її державності і суверенітету на міжнародній арені, рішучого антикомуніста, рішучого противника відродження російського

імперіалізму, блискучого мислителя у царинах політичної науки та міжнародних відносин.

Прикарпатська спільнота НТШ, працівники вищих шкіл Івано-Франківщини – викладачі політології, геополітики і міжнародних відносин – сумують з приводу смерті одного з найвпливовіших геостратегів США та великого приятеля України, життя і діяльність якого завжди були прикладом політики активного протистояння комунізму, підтримки євроінтеграційних і євроатлантичних прагнень нашої держави.

Література

1. Аврамчук О. Визволяючи Східну Європу: ідеалізм і прагматизм Збігнева Бжезінського / О. Аврамчук // Критика: міжнародний огляд книжок та ідей. – 2017. – Ч. 5-6 (235-236). – С. 36-38.
2. Бжезінський З. Україна і світ // Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті; пер. з англ. А. Іщенка / Збігнев Бжезінський. – К.: ВД «Києво-Могилянська Академія», 2006. – С. 69-79.
3. Бжезінський З. Стратегічне бачення: Америка і криза глобальної влади; пер. з англ. Г. Лелів / Збігнев Бжезінський. – Львів: Літопис, 2012. – 168 с.

РЕДКОЛЕГІЯ